

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Viita-aho, Mari; Koistinen, Aino-Kaisa; Kosonen, Heidi; Matikainen, Minni; Turunen, Johanna; Vargas, Rita

Title: Epämukava, transformatiivinen ja rohkea museo?

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat 2023

Rights: CC BY-SA 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Please cite the original version:

Viita-aho, M., Koistinen, A.-K., Kosonen, H., Matikainen, M., Turunen, J., & Vargas, R. (2023). Epämukava, transformatiivinen ja rohkea museo?. *Tahiti*, 13(2), 86-92.
<https://doi.org/10.23995/tht.137443>

Epämukava, transformatiivinen ja rohkea museo?

Mari Viita-aho, Aino-Kaisa Koistinen, Heidi Kosonen, Minni Matikainen, Johanna Turunen & Rita Vargas

doi.org/10.23995/tht.137443

Museot ovat historiallisesti toimineet identiteettien, normien ja valta-asetelmien rakentajina, tulkitsijoina ja muokkaajina. Nykypäivänä museoissa suhtaudutaan kuitenkin usein kriittisesti niiden historialliseen rooliin. Yhä useammin museoissa pyritään toimimaan yhteiskunnallisen muutoksen tuottajina ja hyödynnetään toisinaan jopa aktivistisia toimintatapoja. Vaikea kulttuuriperintö, sen herättämät epämukavat tunteet ja niiden käsittelytavat näyttäytyvätkin nykyajan museotyön keskeisimpinä kysymyksinä. Niiden käsittelyyn sisältyy kuitenkin ristiriitoja, jotka voivat herättää epämukavuutta sekä museokävijöissä että museoalan toimijoissa. Heinäkuussa 2023 käynnistynyt nelivuotinen *Epämukava museo – Kohti turvallisia, rohkeita tiloja* -tutkimushanke syntyi tarpeesta ymmärtää syvemmin museon asemaa vaikeiden aiheiden käsittelijänä analysoimalla erityisesti museovieraiden kokemia epämukavuuden tunteita ja tunteiden aiheutumisen syitä. Vaikka kävijöiden museokokemuksia on tutkittu myös aiemmin, ei museoiden mahdollisuuksista vaikuttaa kävijöiden ajatteluun tiedetä vielä paljoa. Hankkeen tavoitteena on pohtia erityisesti epämukavuuden kokemuksen sisältämää transformatiivista sekä korjaavaa potentiaalia ja museoiden mahdollisuuksia hyödyntää näitä kävijäkokemuksia osana muuttuvaa museotyötä.

Avainsanat: *museot, kävijätutkimus, affektit, transformatiivinen oppiminen, kriittinen perinöntutkimus*

Museot ovat historiallisesti toimineet kansallisvaltioiden ja kansallisten identiteettien sekä kulttuuristen normien ja valta-asemien rakentajina, tulkitsijoina ja muokkaajina.¹ Nykyhetkestä käsin tarkasteltuna museoinstituutiot ovat vaikeiden historioiden tuotteita. Viime vuosikymmeninä niiden on kuitenkin nähty yhä aktiivisemmin ottavan osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun, kehittävän välineitä globaalien epätasa-arvon purkamiseen ja tuovan esiin menneisyyden vaikeaa kulttuuriperintöä.² Näiden moninaisten yhteiskunnallisten ja historiallisten yhteenkietoutumien ymmärtämiseen ja muuttamiseen pyrkivät erityisesti kriittinen museologia ja perinnöntutkimus.³ Nykypäivänä monet museot etsivät myös tapoja toimia yhteiskunnallisen muutoksen tuottajina ja hyödyntävät jopa aktivistisia toimintatapoja.⁴ Vaikean kulttuuriperinnön esittäminen, sen herättämät epämuokat tunteet ja keinot niiden käsittelyyn ovatkin nykyajan museotyön keskeisimpiä kysymyksiä.

Globaalia epätasa-arvoa haastamaan pyrkiviä museoita kuitenkin usein kritisoidaan samojen kolonialististen valta-asetelmien toistamisesta,

1 Ks. esim. Tony Bennett, *The Birth of the Museum: History, Theory, Politics* (London: Routledge, 1995); *Marginaaleista museoihin*, toim. Anna Rastas & Leila Koivunen (Tampere: Vastapaino, 2021). Katsausartikkelimme perustuu *Epämukava museo: kohti turvallisia, rohkeita tiloja* -hankkeen (Koneen säätiö 2023–2027, hankkeen johtaja Johanna Turunen) tutkimussuunnitelmaan, jonka ideoimiseen ja kirjoittamiseen osallistuivat kaikki artikkelin kirjoittajat. Tutkimussuunnitelman muokkaamisesta julkaistavaan muotoon vastasi kuitenkin pääasiallisesti Viita-aho.

2 Vaikean kulttuuriperinnön (*difficult heritage*) käsitteestä ks. esim. Sharon Macdonald, *Difficult Heritage: Negotiating the Nazi Past in Nuremberg and Beyond* (Abingdon: Routledge, 2009).

3 Ks. esim. Anthony Shelton, "Critical museology: A manifesto," *Museum Worlds*, nro. 1 (2013): 7–17.

4 Robert Janes & Richard Sandell, *Museum Activism* (London: Routledge, 2019); Ks. myös Johanna Turunen, "Searching for brave spaces through decolonial heritage activism," in *Routledge International Handbook on Heritage and Politics*, eds. Laurajane Smith, Gary Campbell, Chris Whitehead & Gönül Bozoğlu (New York: Routledge, 2024).

joita ne pyrkivät purkamaan.⁵ Ongelma korostuu yhteiskunnallisesti vaikeiden aiheiden, kuten ympäristökriisin tai vähemmistöjen oikeuksien, äärellä. Ristiriita museoiden historiasta syntyneen taakan ja niiden toiminnan muutosvoimaisuuteen nykyhetkessä kohdistuvien odotusten välillä saattaa herättää yleisössä ja museo-toimijoissa epämuokavuutta, joka ei ole helposti tai tyhjentävästi selitettävissä. Museoiden yleisöt joutuvat kosketuksiin tämän epämuokavuuden kanssa erityisesti näyttelyissä, jotka pureutuvat kriittisesti vaikeisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin.

Esimerkiksi syksyllä 2021 Seinäjoen Taidehallissa avattiin suomalaisen taiteilijaduo Gustafsson & Haapojan eläinteollisuutta kriittisesti tarkastellut näyttely *Siat – Pigs*. Keskellä Suomen toiseksi suurinta sikateollisuuden keskittymää järjestetty näyttely herätti laajasti keskustelua. Arvioissa kiiteltiin taiteilijoiden kykyä haastaa totuttua kertomusta tuotantotalouden välineiksi alistettujen eläinten oikeuksista, kokemuksista ja tunteista – tai tarkemmin sanottuna niiden puutteesta. Samaan aikaan näyttelyä kuitenkin syytettiin hyökkäykseksi lihatuotantoa kohtaan. Kurikan kaupunginjohtaja jopa kielsi kaupunkinsa kahdeksaluokkalaisia osallistumasta näyttelyyn, vaikka se kuului valtakunnalliseen Taidetestaajat-hankkeen ohjelmistoon – ja siten viralliseen opetusohjelmaan.⁶

Siat-näyttelyn esiin nostama kulttuurinen vastakkainasettelu kuvastaa hyvin museoiden monimutkaista yhteiskunnallista roolia luontokadon, ilmastokriisin, kolonialismin perinnön ja

5 Johanna Turunen, "Decolonising European Minds through Heritage," *International Journal of Heritage Studies* 26, nro. 10 (2020): 1013–1028, <https://doi.org/10.1080/13527258.2019.1678051>

6 Riitta Koivuranta & Suvi Ahola, "Kurikan kaupunki perui yläkoululaisten vierailut sikoja ja lihateollisuutta käsittelevään näyttelyyn, syynä nuorten suojele: "Joidenkin kestokyyvät alkavat olla rajoilla," *Helsingin Sanomat* 4.11.2021, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008381115.html>

erilaisten arvokeskustelujen risteyskohdassa.⁷ Yhtäältä museoiden on käsiteltävä edellä mainittuja sekä muita vastaavia hankalia yhteiskunnallisia aiheita, jotka voivat herättää yleisöissä voimakasta vastarintaa ja vaikeita tunteita. Toisaalta niiden on myös palveltava yhteisesti sovittuja kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteita, todistettava vaikuttavuuttaan, houkuteltava jatkuvasti uusia yleisöjä ja rakennettava kävijäkokeemuksesta merkityksellinen monenlaisille ihmisryhmille. Sotien, pandemian ja ilmastokriisin aiheuttaman yhteiskunnallisen epävakauden ja turvattomuuden keskellä museoiden tehtävä ihmisryhmien välisen ymmärryksen syventäjänä on erityisen suuri. Museoilla onkin mahdollisuus luoda turvallista tilaa turvattomien aiheiden ja epämukavien tunteiden käsittelylle.⁸

Epämukavat tunteet ja muutoksen mahdollisuus museossa

Museot ovat perinteisesti esittäneet lähinnä etuoikeutettujen kulttuuriperintöä – myös vähemmistöjä ja vieraita kulttuureja on kuvattu ensisijaisesti valtaväestön näkökulmasta.⁹ Tämän historian takia museot ovat olleet epämukavia tiloja erityisesti rodullistetuille ihmisille – eli ihmisryhmille, joiden kulttuurista omaisuutta länsimaiset museot ovat historian saatossa

haalineet.¹⁰ Heidän historiaansa ja kulttuuri-perintöänsä on esitetty museoissa erilaisten länsimaisten sivistysnarratiivien, kulttuurihierarkioiden ja stereotyyppien kautta. Vaikka tällaiset esineet täyttävät monet etnografiset ja kulttuurihistorialliset museot, jäävät esineiden tekijät useimmiten nimeämättä, eikä lähdeyhteisöjä usein oteta mukaan tutkimaan, esittämään tai luomaan narratiiveja omasta kulttuuristaan.¹¹

Museoissa koetut tunteet ovat riippuvaisia kävijöiden sosiaalisista taustoista,¹² kulttuurisesti vallitsevista affektiivisista käytänteistä ja säännöistä¹³ sekä näyttelyissä kulloinkin käsiteltävästä aiheesta. Museoitten näyttelyaiheiden valintaan vaikuttavat esimerkiksi oletukset vastaanottajien tunnekokemuksista, sietokyvystä ja motiiveista. Siksi museokävijöiden kokemusten empiirinen ja laadullinen tutkimus on tärkeää museoiden tulevan toiminnan ja näyttelyiden suunnittelun kannalta. Suomessa museoalalla kiinnitetäänkin paljon huomiota kävijöihin kartoittamalla heidän sosioekonomisia taustojaan sekä tyytyväisyyttään museokäyntiin.¹⁴ Myös laadullista kävijätutkimusta taiteen kokemisesta ja vastaanottamisesta museotilassa on tehty jonkin verran. Museoitten mahdollisuuksia vaikut-

- 7 Vrt. Aino-Kaisa Koistinen, Kaisa Kortekallio, Minna Santaoja & Sanna Karkulehto, "Towards Cultural Transformation 2023: Culture as Planetary Well-being," in *Interdisciplinary Perspectives on Planetary Well-being*, eds. Merja Elo et al. (New York: Routledge, 2023), 231–245.
- 8 Ks. Katariina Kyrölä, "Negotiating vulnerability in the trigger warning debates," in *The power of vulnerability: Mobilising affect in feminist, queer and anti-racist media cultures*, eds. Anu Koivunen, Katariina Kyrölä & Ingrid Ryberg (Manchester: Manchester UP, 2018), 29–50; Katariina Kyrölä, "Toward a Contextual Pedagogy of Pain: Trigger Warnings and the Value of Sometimes Feeling Really, Really Bad," *Lambra Nordica* 1 (2015): 131–144.
- 9 Johanna Turunen, *Unlearning narratives of privilege: A Decolonial Reading of the European Heritage Label* (Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2021), <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/77631>

- 10 Esim. Divya P. Tolia-Kelly, "Race and affect at the museums. The museum as a theatre of pain," in *Heritage, Affect and Emotion: Politics, Practices and Infrastructures*, eds. Divya P. Tolia-Kelly, Emma Waterton & Steve Watson (New York: Routledge, 2017), 33–46.
- 11 "The Museum will not be decolonised," luettu 24.5.2023, <https://mediadiversified.org/2017/11/15/the-museum-will-not-be-decolonised/>; Ks. myös Rastas & Koivunen, *Marginaaleista museoihin*.
- 12 Martina Angela Caretta & Johanna Carolina Jokinen, "Conflating privilege and vulnerability: A reflexive analysis of emotions and positionality in postgraduate fieldwork," *The Professional Geographer* 69, nro. 2 (2017): 275–283.
- 13 Margaret Wetherell, *Affect and emotion: A new social scientific understanding* (London: Sage, 2012); Arlie Russell Hochschild, *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling* (Berkeley: University of California Press, 2003 [1983]).
- 14 "Suomen museoliitto: Kyselyt ja tutkimukset," luettu 22.6.2023, <https://www.museoliitto.fi/index.php?k=13169>

taa kävijöiden ajatteluun on kuitenkin tutkittu vain vähän. Useimmiten kävijätutkimuksen keskiössä on ollut esimerkiksi museokokemukselle annettu henkilökohtainen merkitys.¹⁵

Hankalat aiheet ja niitä käsittelevät museonäytelyt voivat aiheuttaa vierailijoissa esimerkiksi vihan, inhon, pelon, häpeän, syyllisyyden tai ahdistuksen tunteita. Lisäksi näyttelyt voivat saada aikaan epämukavia, hankalasti sanallistettavia affektiivisia kokemuksia. Laajoihin laadullisiin kävijähaastatteluihin erikoistunut australialainen Laurajane Smith on todennut, että tutkimalla kävijöiden tunnekokemuksia ja erilaisia aktiivisia kulttuuriperinnön käyttötapoja avautuvat myös museokontekstia laajemmat kulttuuriset ja yhteiskunnalliset eriarvoisuudet sekä rakenteelliset valtahierarkiat.¹⁶

Museotoiminnan herättämiä epämukavuuksia ja niihin liittyvää korjaavaa potentiaalia tarkastellessa affektien ja tunteiden tutkimus nousee erityisen tärkeäksi.¹⁷ Affektit erotetaan usein tunteista, jolloin tunteella tarkoitetaan tietoista tunnekokemusta ja affektilla kehollista, hankalasti nimettävää aistimusta. Sara Ahmedia mukaillen ymmärrämme affektit ja tunteet kuitenkin toisiinsa kietoutuneina, kulttuurisesti kierrätettyinä ilmiöinä, jotka ilmenevät ja joita tuotetaan myös museotilassa.¹⁸ Näin tarkasteltuna hankalien aiheiden ja omien etuoikeuksien

käsittelyn aiheuttama affektiivinen ja kognitiivinen nyrjähdys mahdollistaa epämukavuuden muuntamisen muutosvoimaiseksi, uutta ymmärrystä tuottavaksi kokemukseksi, joka sallii tiedon, omien asenteiden ja tunteiden välisen ristiriidan käsittelyn – ja työntää kokijaa kohti uusia oivalluksia. Tällainen ”epämukavuuden pedagogiikka” muistuttaa queerpedagogiikasta juontavaa tuottavan hämmennyksen menetelmää, jonka avulla epämukavat kokemukset pyritään valjastamaan opetuksessa yhteiskunnallisen muutoksen välineiksi.¹⁹

Taiteen ja taiteentutkimuksen näkökulmista kokemus on mielletty tekijän, teoksen ja koki-ajan vuorovaikutteiseksi kohtaamispaikaksi.²⁰ ”Museokokemus” voidaan kuitenkin ymmärtää myös varsinaista käyntiä ajallisesti laajemmaksi tapahtumaksi, joka pitää sisällään tunteiden kokemista ja sisäistä merkityksenantoa.²¹ Erityisen tärkeää ajattelutapoja korjaavan tai muuttavan potentiaalın kannalta on, mitä kokemuksen jälkeen tapahtuu. Yrityksiin ymmärtää kävijöiden tunnekokemuksia ja niiden vaikutuksia liittyikin ajallinen haaste: tutkimushaastatteluja tehdään useimmiten vain museokäynnin aikana tai heti sen jälkeen. Transformatiivisen eli ajattelutapojen muuttamiseen pyrkivän oppimisen näkökulmasta museokokemuksen ja sen purkamisen välinen aikaero on kuitenkin liian lyhyt tuodakseen esiin näyttelyn mahdollisesti liikkeelle laittamaa kriittistä itsereflektio-

15 Ks. esim. John H. Falk, *The Value of Museums: Enhancing Societal Well-Being* (Lanham: Rowman & Littlefield, 2022).

16 Laurajane Smith, *Emotional Heritage: Visitor Engagement at Museums and Heritage Sites* (London: Routledge, 2021).

17 Korjaava potentiaali, tai käänne, viittaa pyrkimykseen pysyä avoimena normien, etuoikeuksien ja valta-asemien yllättäville murtumille. Ks. Eve Kosofsky Sedgwick, ”Paranoid reading and reparative reading; Or, you’re so paranoid, you probably think this introduction is about you,” in *Novel Gazing: Queer Readings in Fiction*, ed. Eve Kosofsky Sedgwick (Durham: Duke UP, 1997), 1–3.

18 Sara Ahmed, *The Cultural Politics of Emotion* (Edinburgh: Edinburgh UP, 2004).

19 Ks. esim. Pieta Hyvärinen, Aino-Kaisa Koistinen & Tuija Koivunen, ”Tuottavan hämmennyksen äärellä – Näkökulmia feministiseen pedagogiikkaan ympäristökriisin aikakaudella,” *Sukupuolentutkimus* 34, no. 1 (2021), 6–18.

20 Soile Yli-Mäyry, *Esteettinen kokemus kulttuurisilta- na: Soile Yli-Mäyrän taide kiinalaisen, japanilaisen ja suomalaisen yleisön kokemana* (Helsinki: Helsingin yliopisto 2011), 10, <https://helda.helsinki.fi/items/03a1692e-6174-4bf4-b611-af50c691c03c>

21 Vrt. Harri Pälviranta, *Toden tuntua galleriassa: Väki-valtaa käsittelevän dokumentaarisen valokuvataiteen merkityksellistäminen näyttelykontekstissa* (Helsinki: Aalto ARTS Books, 2012), 140.

ta.²² Poliittisen taiteentutkimuksen perusteella museokokemuksen muutospotentialiaali saattaa saada muodon vasta jälkikäteen annettuina merkityksinä, joita kokemuksen reflektointi tuottaa.²³ Oppiminen, asennemuutokset ja uudet näkemykset voivatkin saada merkityksensä vasta kauan museovierailun ja museossa toteutettujen haastattelujen jälkeen.

Epämukava museo -hanke

Heinäkuussa 2023 käynnistynyt nelivuotinen *Epämukava museo – Kohti turvallisia, rohkeita tiloja* -tutkimushanke syntyi tarpeesta ymmärtää syvemmin niitä epämukavuuden kokemuksia, joita museovieraat kokevat yhteiskunnallisia totunnaisuuksia haastavissa näyttelyissä. Hankkeen tavoitteena on lisäksi pohtia tällaisten kokemusten sisältämää muutospotentialiaalia sekä museoiden mahdollisuuksia hyödyntää epämukavia kävijäkokemuksia osana aktivistista työtään. Tarkastelemme museossa koettuja hankalia tunteita erityisesti asennemuutoksen ja transformatiivisen oppimisen näkökulmasta ja tutkimme museoiden mahdollisuuksia rakentaa kestävämpiä, moniäänisempiä ja vastuullisempia toimintatapoja vaikeiden, hankalia tunteita herättävien aiheiden avulla.

Lähestymme museoiden historiallisten toimintatapojen ja niiden toisintamien valtahierarkioiden aiheuttamia epämukavia tunteita erityisesti etuoikeutetun valtaväestön näkökulmasta kiinnittäen huomiota näiden tunteiden potentialiin kulttuuristen hierarkioiden haastajina,²⁴ ajattelutapojen muuttajina ja yhteiskunnallisia suhteita korjaavana voimavarana. Toimimme itse enimmäkseen etuoikeutetuista positioista

- 22 Jack Mezirow, "Transformative learning theory," in *Contemporary Theories of Learning: Learning Theorists ... In Their Own Words*, ed. Knud Illeris (Lontoo: Routledge, Taylor & Francis Group 2018), 114–128.
- 23 Ks. esim. Katve-Kaisa Kontturi, *Ways of Following: Art, Materiality, Collaboration* (London: Open Humanities Press, 2018), 28–29.
- 24 Ks. esim. Turunen, *Unlearning narratives of privilege*.

(esimerkiksi valkoisuus, korkea koulutustaso ja vammattomuus, suurimmalla osalla työryhmäämme myös kantasuomalaisuus) käsin. Tavoitteenamme ei ole tuottaa lisää epämukavia kokemuksia marginalisoiduille ryhmille. Sen sijaan tutkimme sensitiivisellä otteella, miten – ja keille – mukava ja turvallinen museotila mahdollistuu, ja miten tämä vaikuttaa epämukavien tunteiden ja hankalasti omaksuttavan tiedon käsittelyyn. Emme vaadi etuoikeuksien purkamista ja siihen liittyvää tunnetyötä vähemmistöjen edustajilta vaan ryhdymme työhön omista etuoikeuksista käsin.

Yhdistämme tutkimuksessamme nykykulttuurin, kulttuuriperinnön, museologian ja pedagogiikan tutkimusta sukupuolen- ja taiteentutkimukseen sekä affektien ja tunteiden tutkimukseen. Menetelmämme ja lähtökohtamme ponnistavat intersektionaalisesta feminismistä, dekoloniaalisuudesta, taiteen, kirjallisuuden ja median tutkimuksesta sekä taiteellisesta tutkimuksesta. Hankkeen keskiössä on erityisesti ajatus transformatiivisesta, totuttuja toimintamalleja haastavasta pedagogiikasta.²⁵ Erilaiset keholliset kokemukset ja epämukavat tunteet ovat erottamaton osa transformatiivisia oppimisprosesseja.²⁶ Hankkeessa suhtaudumme näihin kokemuksiin toiveikkaasti nojaten feministisen tutkimuksen niin kutsuttuun reparatiiviseen eli korjaavaan käännteeseen.²⁷

Vaikka museoiden toimintaa on tutkittu paljon instituutiokriittisten linssien läpi, on niiden kävijöissä aikaansaama hankalien tunteiden

- 25 Mezirow, "Transformative learning theory."
- 26 Minni Matikainen, *Transformatiivinen opettajaksi oppiminen: fenomenologis-hermeneuttinen analyysi luokanopettajakoulutuksesta* (Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2022), <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/81432>
- 27 Ks. Kosofsky Sedgwick, "Paranoid reading," 1–3; Aino-Kaisa Koistinen, *The Human Question in Science Fiction Television: (Re)Imagining Humanity in Battlear Galactica, Bionic Woman and V*. (Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2015), 46, <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/45567>

potentiaali jäänyt vähemmälle huomiolle.²⁸ Kes-
kittymällä tähän korjaavaan potentiaaliin Epä-
mukava museo -hanke pyrkii avaamaan uuden-
laisia näkökulmia museoiden yhteiskunnallisten
vaikutusten tutkimukseen. Kehitämme keinoja
kävijäkokemuksen ja sen muutosvaikutusten
tutkimiseksi pidemmällä aikavälillä yhdistämällä
tieteen ja taiteen menetelmiä, kuten ääneenajat-
telumenetelmää, ryhmähaastatteluja ja luovaa
kirjoittamista. Lisäksi pyrimme kehittämään mu-
seoille menetelmiä vaikeiden, mahdollisesti han-
kalia tunteita herättävien aiheiden käsittelyyn.

Olemme aloittaneet tutkimusyhteistyön kahden
vaikeita aiheita parhaillaan näyttelyissään käsitte-
levän museon kanssa. Kolonialismin perintö on
aiheena Gallen-Kallelan Museossa maaliskuussa
2023 avautuneessa *Paluu Keniaan* -näyttelyssä,
joka on hedelmällinen kohde erityisesti museoi-
den ja lähdeyhteisöjen välisen työskentelyn nä-
kökulmasta.²⁹ Näyttely esittää kokoelman Akseli
Gallen-Kallelan nyky-Kenian alueella 1900-lu-
vun alussa maalaamia teoksia ja keskustelee
taidehistoriallisesti merkittävästä ajanjaksosta,
jossa kolonialismin, salametsästyksen ja ilmas-
tonmuutoksen teemat yhdistyvät. Ekologisen
kestävyyden käsittelyyn liittyviä epämukavuuk-
sia pohdimme Jyväskylän Luontomuseon pe-
rusnäyttelyuudistuksen avulla. Uudistuksessa
ilmastonmuutosta ja sekä ihmisten että ei-inhi-
millisten olentojen hyvinvointiin tähtäävää pla-
netaarista hyvinvointia lähestytään maapallon
lämpenemisen ja biodiversiteetin heikentymisen
kautta.³⁰ Vaikka näistä kriiseistä on jo olemassa
tarpeeksi tietoa, herättää tieto ihmisissä usein
tunteikkaitakin vastareaktioita, eikä riittäviä rat-
kaisuja ekokatastrofin estämiseksi ole pystytty te-
kemään. Hankkeen edetessä tapauksia valitaan
mukaan lisää.

28 Ks. esim. Bennett, *The Birth of the Museum*; Laurajane
Smith, *Emotional Heritage*.

29 Ks. Tuija Wahlroosin puheenvuoro tässä numerossa.

30 Ks. *Interdisciplinary Perspectives on Planetary Well-
being*, eds. Merja Elo et al. (New York: Routledge,
2023), 231–245.

Hankkeen vastuullinen tutkija FT, **Johanna Tu-
runen** on keskittynyt tutkimuksessaan kriitti-
sen kulttuuriperinnön tutkimukseen, dekoloni-
aalisuuteen ja museoiden ja kulttuuriperinnön
yhteiskunnalliseen muutospotentiaaliin. Turu-
nen työskentelee parhaillaan tutkijatohtorina
Suomen Akatemian rahoittamassa kulttuuripe-
rintödiplomatiaa kriittisesti käsittelevässä *HE-
RIDI*-hankkeessa. Post doc -tutkimuksessaan
Turunen on lisäksi käsitellyt muun muassa de-
koloniaalia kulttuuriperintöaktivismia, Black Li-
ves Matter -protesteja ja Akseli Gallen-Kallelan
Afrikka-kokoelman esittämishistoriaa.

FT, dos. **Aino-Kaisa Koistinen** työskentelee
yliopistotutkijana Taideyliopiston tutkimusins-
tituutissa, jossa hän tutkii taiteellista ajattelua
ja taiteilijapedagogiikkaa. Hän on myös media-
kulttuurin dosentti (Turun yliopisto), runoilija
ja luovan kirjoittamisen opettaja. Tutkimukses-
saan Koistinen on erikoistunut mm. epämukaviin
tunteisiin, feministiseen teoriaan ja pedagogiik-
kaan, posthumanismiin sekä luovaa kirjoittamis-
ta hyödyntäviin tutkimusmenetelmiin.

FT **Heidi Kosonen** toimii tutkijatohtorina Jyvä-
skylän yliopistossa taidehistorian ja nykykulttuu-
rin oppiaineissa. Hän on tarkastellut väitöksen
jälkeisessä tutkimuksessaan niin kutsutun pla-
netaarisen kuoleman herättämiä tunnereaktioita
tabun näkökulmasta, ja on toiminut tutkijana
useissa vihapuhetta, vastapuhetta, affektiivisia
nykykulttuurin ilmiöitä ja sosiaalista oikeuden-
mukaisuutta käsittelevissä tutkimusprojek-
teissa. Kosonen on tanssija ja toinen inhon-
tutkimuksen verkosto The Disgust Networkin
perustajajäsenistä.

KT **Minni Matikainen** on Jyväskylän yliopistossa
(Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitok-
sella) työskentelevä kasvatustieteen tohtori, joka
toimii tutkijana Koneen säätiön rahoittamassa
Epämukava museo -hankkeessa. Hänen tutki-
muksensa käsittelevät aikuisoppijoiden ajatte-
lutapoja muuttavaa transformatiivista oppimista.

Taiteilija, FT **Rita Vargas de Freitas Matias** on
portugalilaisyyntyinen kuvataiteilija ja filosofi-
an tohtori, joka väitteli vuonna 2016 Jyväsky-

län yliopistosta taidehistorian alalta. Nykyään Vargas toimii *Vargas Print Studion* taiteellisena johtajana. Vargasin työskentelylle ovat keskeisiä muun muassa koloniaalit ja queer-feministiset kysymykset.

KM **Mari Viita-aho** on väitöskirjatutkija Historian ja kulttuuriperinnön tohtorihjelmassa Helsingin yliopistossa. Hänen väitöskirjansa käsittelee museoiden toimijuutta ja toimijuuden rakentamista politiikan ja käytännön näyttelytoiminnan ristipaineessa. Viita-aho työskentelee myös Koneen säätiön rahoittamassa, suomalaista historiakulttuuria ja sen narratiiveja tutkivassa *Suomen tarinat – historiakulttuuri, taide ja muuttuva kansalaisuus* -hankkeessa (Koneen säätiö 2021–2024).